

ریاست کرده ام و اگر اجازه میفرمائید سؤال خود را از آقای وزیر مالیه بکنم و در این خصوص چند مرتبه هم تذکر داده شده .

رئیس - بفرمائید .

(بعضی از نمایندگان - خارج می شدند)

رئیس آقایانی که تشریف می بردند برای اطلاع خاطرشان عرض می کنم که فردا جلسه خواهد بود .

دامغانی - اولاً اصل هیجدهم قانون اساسی می نویسد :

تسویه امور مالیه جرح و تعدیل بودجه تغییر در وضع مالیات و رد و قبول عوارض و فروعات همچنان ممیزی های جدید که از طرف دولت اقدام خواهد شد بتصویب مجلس خواهد بود این اصل قانون اساسی است . در سه سال قبل از این میرزا - نصرالله خان نامی رفت بشاهرود برای ممیزی املاک آنجا و پس از رفتن بآنجا و ممیزی کردن املاک آنجا يك تراضی در يك قسمت بین او با اهالی آنجا واقع شد در آن قسمت شکایتی نرسید ولی در يك قسمت مهم دیگر از قبیل سطام و پشت سطام و قراء دزج و وردیان ممیزی واقع شد ولی غیر عادلانه که از میزان عشر گذشته و پشت و

وربع رسیده اینطور ممیزی کردند که در حقیقت يك ممیزی بود فرض واستعدادی که هیچ جهتی را در نظر نگرفته و يك مالیاتی برقرار کرده بود این بود که اهالی آنجا مدتی شکایت کردند و مدتی هم در تلگرافخانه متحصن بودند بالاخره يك مفتشی ازمرکز اعزام شد و رفت بآنجا و پس از تفیش باز رفع شکایت آنها را نکرد و آن اشخاصی که راضی بودند برضایت خودشان باقی و ناراضی ها هم بشکایت خودشان باقی ماندند و هنوز هم باقی هستند و مکرر بوسیله کمیسیون عرایض بمجلس شکایت کردند و چند مرتبه هم بوسیله خود بنده شکایت کردند و هیچ اثری تا کنون بر آن شکایات و تظلمات مترتب نشده و نخواهد شد اولاً میخواهم عرض کنم که چرا بدون تصویب مجلس شورای ملی این ممیزی واقع شده این یکی

ثانیاً در صورتی که ممیزی بدون تصویب مجلس شورای ملی واقع میشود اقلاً باید بتراضی طرفین ممیزی شود نه اینکه برضایت يك طرف باشد .

ثالثاً پس از اینکه يك چنین ممیزی علمی واقع میشود البته باید این مالیات این مالیات های ظالمانه از قبیل خانواری سرانه پول عسل و غیره اینها از بین برود چنانچه در لایحه ممیزی هم که تقدیم مجلس کرده بودند اینها را اسقاط کرده بودند و حالا هم پس از اینکه ممیزی علمی استدلالی واقع شد این مالیات های ظالمانه باید اسقاط شود چنانچه اداره ممیزی در وزارت مالیه

با همین نظر موافقت کرده شاید آقای مقوم الملك که در وزارت مالیه سابقه دارند در این خصوص هم سابقه داشته باشد یا اینکه در لایحه ممیزی این مالیات ها اسقاط شده و با اینکه سابقه دارند باز هم مشغول گرفتن این مالیات های ظالمانه هستند و همان کسانی که رفته اند و ممیزی کرده اند و مالیات بسته اند که در نتیجه ممیزی آنها مردم نا راضی هستند و شکایت میکنند همان ها مالیات های بسته اند بر شتر دارهای انار کی که حالا در شاهرود سکونت دارند و دوست وهفتاد تومان مطابق جزء جمعی که دارند از شتر های آنها مالیات گرفته اند و سست هم بدست مردم داده اند حالا جدیداً در چندی قبل پیشکار مالیه از همان اشخاصی که سالی دوست و هفتاد تومان مالیات شتر داری مطابق این ممیزی که شده میداده اند و دو سال هم داده اند حالا سالی پانصد تومان از اینها مالیات مطالبه میکند تعجب در این است که يك نفر ممیز دو چیز را ممیزی میکند یکی را لازم الاجرا و دیگری را لازم الاجرا نمیداند !! اگر آن ممیزی اولی صحیح بوده چرا در موضوع انار کیها اجراء نمیکند و اگر غلط بوده پس چرا بدون تصویب مجلس از مردم میگیرند ؟

آقا سید یعنوب - این سؤال نیست چرا .

دامغانی - لفظی غیر از این لفظ چرا که مقصود بنده را تأمین کند اگر شما میدانید بگوئید والا قافیه برای بنده تنگ است بنده بطور سؤال عرض میکنم .

بنده میدانم ترتیب اثری داده نمیشود و شما هم بهر معنی که میخواهید معنی کنید .

بنده عرض میکنم اگر این ممیزی با اینکه ممیزی علمی شده باشد بایستی از روی همان ممیزی مالیات گرفته شود چرا در موضوع انار کی رفتار نشده و پانصد تومان از آنها مالیات مطالبه میشود عجب تر اینکه از گذشته هم مالیات مطالبه میکنند پس از مدتی در اثر شکایت آنها از وزارت مالیه ببنده مینویسد از گذشته مطالبه نخواهیم کرد و از آینده مطالبه مینمائیم اصل سؤال بنده چند مطلب بود که بطور قهرست عرض میکنم که آقای وزیر مالیه جواب بدهند اولاً چرا بدون تصویب مجلس شورای ملی ممیزی شده

ثانیاً حالا که ممیزی شده باید بتراضی طرفین باشد .

ثالثاً وقتی که ممیزی مالیات خانواری مالیات سرانه و غیره اسقاط شده چرا از مردم مطالبه میکنند به علاوه اگر ممیزی اینها درست است چرا از انار کی ها بهمان ممیزی که شده مالیات نمیکیرند و پانصد تومان مطالبه میکنند و از این گذشته چرا گذشته را که پیشکار مالیه مطابق جزء جمع

دوست وهفتاد تومان گرفته و قبض داده چرا اینها بقیه اش را مطالبه میکنند این بود سوال بنده .

(جمعی از نمایندگان - عده کافی نیست)

رئیس - چون عده کافی نیست جواب آقای دامغانی مینماید برای جلسه بعد .

دامغانی - بنده سؤال را مجدداً باید تکرار کنم .

رئیس - خیر همین کافی است .

جلسه آتی فردا سه ساعت و نیم قبل از ظهر دستورالاول لایحه وسایط نقلیه بعد سه فقره لایحه کمیسیون بودجه راجع به مسجد السلطان و غیره که جزء دستور امروز بود و لایحه مقادیر و موازین .

وزیر مالیه - از طرف دولت تقاضا میکنم لایحه راجع بابتیاع کشتی های دریایچه ارومیه را جزء دستور جلسه آتی به بگذارید .

رئیس - مخالفی ندارد ؟

(جمعی گفتند - خیر)

(مجلس نیم ساعت بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی

مؤتمن الملك

منشی . م - شهاب .

معظم السلطان

جلسه ۶۵

صورت مشروح مجلس

یوم یکشنبه سیزدهم میزان

۱۳۰۳ مطابق ششم شهر

ربیع الاول ۱۳۴۳

مجلس دو ساعت و ۳ ربع قبل از

ظهر بر ریاست آقای مؤتمن الملك

تشکیل گردید

(صورت مجلس یوم شنبه

دوازدهم میزان را آقای

میرزا شهاب الدین قرائت نمودند)

رئیس - آقای حاج میرزا عبدالوهاب

(اجازه)

حاج میرزا عبدالوهاب - بنده را

جزء دیر آمدگان بی اجازه نوشته اند در

صورتیکه بنده تمام جلسه را اجازه خواسته

بودم معذرت و تئیکه کارم تمام شد شرفیاب

شدم استدعا میکنم اصلاح بفرمائید

رئیس - تحقیق و اصلاح میشود . آقای

حاج میرزا عبدالوهاب

(اجازه)

حاج میرزا عبدالوهاب - عرض

دیگرم بعد از تصویب صورت مجلس است

رئیس - گویا صورت مجلس مخالفی

نداشته باشد .

(مخالفتی نشد)

رئیس - (خطاب بحاج میرزا عبدالوهاب

بفرمائید .

حاج میرزا عبدالوهاب - عرض

بنده راجع بمتجهنین مجلس بود که مدن

تجهنشان خیلی طول کشیده اگر چه چند روز

قبل در مجلس تذکر داده شد که کار آنها

را اصلاح نمایند و روز ۴ شنبه آقای وزیر

مالیه بکمیسیون عرایض تشریف آوردند

در آنجا کراتی شد معذرت بلاحظه

اینکه زمستان نزدیک است خوب است يك

ترتیبی بفرمائید که اینها زودتر کارشان ختم

شده و از مجلس بیرون بروند

رئیس - رایورت کمیسیون قوانین مالیه

راجع بوسایط نقلیه مطرح است ماده

دوازدهم

(بشرح ذیل قرائت شد)

ماده ۱۲ - نظامنامه این قانون باید تهیه

شده و بتصویب هیئت وزراء برسد پس از

تشکیل انجمن بلدی نظام نامه مذکور

بآنجا ارجاع میشود .

رئیس - آقای تدین

(اجازه)

تدین - بنده با قسمت اول این ماده

موافقم برای اینکه اصولاً نظام نامه هائی

که برای اجرای قوانین تهیه میشود مادام

که شورای دولتی تصویب نشده باید بتصویب

هیئت دولت برسد ولی این قسمت آخرش

که نوشته شده پس از تشکیل انجمن بلدی

بآنجا ارجاع خواهد شد

بنده نفهمیدم معنای ارجاع خواهد شد

یعنی چه ؟

انجمن بلدی این نظامنامه را

اصلاح خواهد کرد تجدید نظر خواهد کرد

کار خواهد کرد ؟ و اصلاً این عبارت

صحیح نیست .

چون بلدی قانونی هم که باشد باز نظام

نامه تشکیلات خودش را که راجع با اجرای

قوانین است باید هیئت وزراء یا شورای دولتی

یهیه و تدوین نمایند . خوبست این را

توضیح بدهند .

در هر صورت بنده با این قسمت مخالفم

و عقیده دارم که پس از تصویب هیئت وزراء

بموقع اجرا گذاشته شود .

افشار مخبر موقتی - عرض میکنم

نظر این که در جلسه گذشته نمایندگان معترم

پیشنهاد کردند که نظام نامه در تحت نظارت

وزارت داخله تدوین شود بکمیسیون ارجاع

شدو کمیسیون چنین صلاح دیدند یعنی بر

حسب پیشنهاد یکی از آقایان این طور

مقرر شد که در تحت نظارت هیئت دولت

تدوین شود .

لهذا پیشنهاد اخیر که در تحت نظارت

داخله باشد بی مورد دانست و این طور پیش

نهاد کرد .

قدین - اینکه جواب بنده نبوده

رئیس - آقای طهرانی

(اجازه)

طهرانی - عرض ندارم

رئیس - آقای کازرونی

(اجازه)

کازرونی - بنده موافق
رئیس - آقای وکیل الملک
(اجازه)

وکیل الملک - آقایان در نظر دارند که دیروز مجلس شورای ملی رأی داد که در تحت نظر وزارت داخله این نظام نامه تهیه شود و مجرای قانونی این کار هم همان وزارت داخله است با این ترتیب و با آن رأی که مجلس داد بنده نمیدانم معنی این ماده چیست و در واقع این ماده بکلی قطع رابطه بین وزارت داخله و بلدی میکند. یک سؤال دیگر هم از مغیر محترم داشتم و آن این است که اگر مجلس در یک موقعی لازم دانست از کار بلدی سؤالی بکند از کی باید سؤال کند آیا از تمام هیئت وزراء اینک نمیشود.

بنابر این بنده تأیید میکنم رأی دیروز مجلس را که باید در تحت نظر وزارت داخله باشد و قانون نامه مسئول امور بلدی همان وزارت داخله است.

رئیس - ماده قرائت میشود و رأی میگیریم.

(بمضمون سابق قرائت شد)

رئیس - آقای مشار اعظم
(اجازه)

مشار اعظم - بنده مخالفم. یک نفر موافق حرف بزند آنوقت رئیس - موافقی نبود

مشار اعظم - آقای کازرونی موافقت
رئیس - آقای کازرونی بفرمائید

کازرونی - بنده موافقم زیرا تهیه نظام نامه بلدی راجع به حوزه انجمن بلدی است و باید بلدی تهیه نماید ولی اینک نوشته اند بهیئت دولت ارجاع شود بنده در این موضوع بخصوص اشکالی نمی بینم که در وزارت داخله باشد یا هیئت وزراء و در این مسئله عرض ندارم

رئیس - آقای مشار اعظم
(اجازه)

مشار اعظم - دلائی که آقای وکیل - الملک اظهار کردند راجع باینکه این ماده اسباب قطع رابطه اداره بلدی با وزارت داخله خواهد شد خیلی صحیح است و باید قابل توجه دانست بلدی البته در کار خودش یک مرجعی لازم دارد که مجلس شورای ملی او را بشناسد و او همان وزارت داخله است تشکیلات بلدی همه در تحت نظر وزارت داخله خواهد بود و اقداماتی که بلدی میکند باید بتصویب وزارت داخله باشد و معلوم بعقیده بنده این ماده خیلی مجمل است

اولا نوشته اند نظام نامه تهیه خواهد شد معلوم نیست تهیه نظام نامه را بکجا ارجاع داده اند کی باید بنویسد.

بهمم نوشته اند پس از تشکیل انجمن بلدی بآنجا مراجعه میشود معلوم نیست برای چه بآنجا مراجعه میشود آیا برای اصلاح یا برای رد و قبول؟ این است که عرض میکنم

مجمل است و معتقدم همانطور که روز گذشته آقای عماد السلطنه پیشنهاد کردند که در تحت نظر وزارت داخله باشد و تصویب هم شد همانطور باشد

چون این یک نظر خیلی حساسی و صائبی است و بهترین طریقه این است که نظام نامه در تحت نظر وزارت داخله نوشته بشود.

برای اینکه معلوم شود بلدی به مرجعش وزارت داخله است و اگر هم موقعی بخواهند از امور بلدی اطلاعی تحصیل کنند باید از طریق وزارت داخله باشد و همانطور که عرض کردم این نظر هم در مجلس شورای ملی تصویب شد

(بعضی از نمایندگان گفتند)

مذاکرات کافی است - جمعی

گفتند کافی نیست

رئیس - رأی میگیریم آقایانی که مذاکرات را کافی میدانند قیام فرمایند (عده قیام نمودند)

رئیس - اکثریت نشد. آقای شیروانی
(اجازه)

شیروانی - بنده خیلی متأسفم که تقریباً دو ماه وقت مجلس صرف این قانون که کوچکترین قوانین مملکت است شده و بالاخره من نمیدانم مجلس چه میخواهد بکند؟ اگر در یک قانونی آقایان آنقدر ایرادات بگیرند که نمیشود و باید برای هر حادثه یک ماده قانون برایش نوشت اینجا مسئله تدوین و تهیه نظام نامه است مثلاً سؤال از بلدی و تشکیلات بلدی و تعیین مرجع نیست و فقط یک ماده مینویسند که کمی صلاحیت دارد نظام نامه را تهیه کنند و بعقیده بنده تمام نظام نامه هایی که تدوین میشود باید بنظر هیئت دولت رسیده اجرا شود بلدی هم نظام نامه اش را تهیه کرده بنظر هیئت دولت میرساند پس از امضاء اجرامی کند این مربوط بانجمن نیست که آقایان مذاکره میفرمایند و بنده نمیدانم مقصود آقایان چه چیز است.

رئیس - آقای تدین
(اجازه)

تدین - بنده موافقم ولی با قسم آخرش مخالفم

رئیس - آقای دستغیب
(اجازه)

دستغیب - بنده از نأسف آقای شیروانی خیلی متأسفم برای اینکه در همین این که فرمودند موافقم مخالفت کردند

شیروانی - کجا مخالفت کردم **دستغیب - چرا** فرمودید مربوط بانجمن بلدی نیست در صورتی که در خود ماده نوشته شده بر گردد بانجمن بلدی و این مخالفت با ماده بود

شیروانی - نفهمیدید

دستغیب - جناب عالی نفهمیدید.

(صدای زنگ رئیس)

خلاصه از این موضوع صرف نظر میکنم این ماده طوری نوشته شده که گذشته از ابهامی که دارد باید یک پیش بینی هائی هم در وضع این ماده قانون کرد فقط نظام نامه تنها نیست اجرا هم هست که مأمور تهیه نظام نامه و اجرای این قانون انجمن بلدی تهران است و ماده سابق کلمه اخیر هم داشت ولی در موقع اصلاح کلمه اجرا را برداشتند و معنایش این میشود که بلدی مأمور است نظام نامه اش را تهیه نماید نهایت در تحت نظارت دولت اجرا آن هم با خودش است

آنوقت اگر یک نماینده خواست در یک موردی سؤال کند که بلدی خلاف کرد یا یک کار بیجائی کرده است یا یک کاری برخلاف همین قانون که شما امروز از مجلس شورای ملی میگذرانید کرده از بلدی که نمیتواند سؤال کند برای اینکه بلدی یک مؤسسه ملی است و از مؤسسه ملی نمی شود سؤال کرد و بلدی مسئول مجلس هم نیست پس بایستی این را آورد در تحت عنوان مسئولیت یک وزارتخانه و از وزیر مسئول سؤال کرد در سابق هم اینطور بود انجمن بلدی که قرار شد انتخاب بشود و انتخاب شد.

رئیس بلدی هم از طرف انجمن بود باز مسئولیتش با وزارت داخله بود

پس برای همان پیش بینی که آقای شیروانی میفرمودند و تأسف خوردند اگر چنانچه از یک الاغ درب دروازه عوض یک عباسی دو عباسی ورودی گرفته و یک نماینده خواست سؤال کند که بدانند از کی باید سؤال کنند والا اینکه در اینجا نوشته اند اجرای قانون در تحت نظر دولت است معلوم نیست مسئول کدام وزارت خانه است و باید یک وزارتخانه معینی مسئول باشد که مجلس در هر موقع خواست سؤال کند بدانند طرفش کی است در هر صورت بنده با این ماده مخالفم.

افشار - اینجا موضوع تهیه نظام نامه است و هیچ مربوط بسؤال از بلدی نیست بلدی در تحت ریاست عالی آقای رئیس الوزراء وقت است و اگر بنا باشد سؤالی از بلدی بشود از شخص رئیس الوزراء باید سؤال شود و تهیه نظام نامه هم بطوری که اغلب از آقایان میدانند مربوط به هیئت دولت است.

مثل اینکه نظام نامه که برای اجرای قانون استخدام نوشتند از طرف هیئت دولت بود و سابقه هم دارد که نظام نامه در تحت نظر هیئت دولت تدوین شود.

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است.

بعضی دیگر - کافی نیست

رئیس - رأی میگیریم به کفایت

مذاکرات

طهرانی - بنده مخالفم

رئیس - بفرمائید

طهرانی - عرض میکنم آقایان به واسطه اینکه قانون بلدی را مراجعه نکرده اند از این جهت گفت و گو ها میشود بنده آقایان را متذکر میکنم به فقره سوم از انجمن بلدی که نوشته شده دستور العمل بلدی را مطلقاً باید انجمن بلدی بنویسد و یک ماده دیگر هم آقایان را مراجعه میدهم که نوشته شده است پس از اینکه بنظر انجمن بلدی رسید بوزارت داخله تقدیم میشود که امضاء نموده و اجرا شود الان ماده را میخوانم

رئیس - آقا بکفایت مذاکرات صحبت کنید.

طهرانی - بهمین دلیل چون آقایان متوجه نیستند و وضع قانون را بیک شکلی میکنند که مخالف با مواد است که سابقاً وضع و امضاء شده از این جهت بنده با کفایت مذاکرات مخالفم

رئیس - رأی میگیریم

آقایان که مذاکرات را کافی میدانند قیام بفرمایند

اغلب قیام نمودند

رئیس - اکثریت است پیشنهاد آقای تدین.

(بشرح آتی قرائت شد)

مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی دامت شو کته: پیشنهاد میکنم که ماده دوازدهم بطریق ذیل مقرر شود:

ماده دوازدهم - بلدی طهران باید نظام نامه اجرای این قانون را تهیه و پس از تصویب هیئت وزراء بموقع اجرا بگذارد **رئیس - پیشنهاد آقای وکیل الملک** (اینطور قرائت شد)

پیشنهاد میکنم ماده ۱۲ اینطور نوشته شود:

ماده ۱۲ - بلدی طهران در تحت نظر وزارت داخله نظام نامه اجرای این قانون را تهیه خواهد نمود.

مخبر - بنده پیشنهاد آقای تدین را ندیدم

رئیس - پیشنهاد آقای تدین را کمیسیون پذیرفت باید در پیشنهاد آقای وکیل الملک پس از توضیح رأی گرفت

وکیل الملک - بنده تصور میکنم محتاج بتوضیح زیاد نباشد و بنده میخواهم از آقای مخبر سؤال کنم که اشکال اینکار چه چیز است که آقای مخبر اینقدر در مقابل رأی مجلس که دیروز رأی دادند مقاومت میکنند که در تحت نظارت وزارت داخله نباشد.

قانون بلدی و قانون اساسی مملکت هم اینطور معین کرده و نمیدانم ایشان چرا قبول نمیکند

نظام التولیه - پیشنهاد دوباره قرائت شود.

(بمضمون گذشته قرائت شد)

معامله چه مادی باشد چه سیاسی باشد همیشه دوطرف میخواید یک ثمن مثن نصرت الدوله - یک ثمن یک چی؟ مدرس - عرض کردم طرف یک ثمن یک مثن یعنی یک چیزی را بدهی یک چیزی را بگیری اگر یکطرفی شده معامله نیست.

یک چیزی مردم بیک کسی میدهند باید جهت دفع شر یا جهت جلب نفع بنده عقیده ام این است که این معامله نیست که یک چیزی بدهی و در مقابلش چیزی نستانی خوب این ممکن که دولتهائی مصالحت های منظور نظر آورده باشند و یک کاری را بکنند این چیز تازه نیست ولیکن آنچه من شنیدم از دریاچه ارومیه همیشه اسم فرمانی بود ولی فرمانی نبود یک ورته شاهزاده امامقلیان بود اما هیچوقت کسی حق با آنها نپیدا و همیشه می شنیدم که ادا می کنند ولی چیزی در دستشان نیست شاهزاده فرمودند (اگر) خیر چون اغلب آقایان که اینجا تشریف دارند تازه آمده اند شاید از دوره پیش مطلع هستند همیشه حکایت لفظ بود چیزی در کار نبود اگر واقعاً آقایان فرمانی سراغ کرده اند و دیده اند که مادر این دو دوره ندیده ایم و هر وقت نشنیده ایم که دولت ها بدست بیاورند حالا شاید داشته و صلاح ندانسته اند که بهانشان بدهند همین یکی را خوب تر تری بکنند که ما معلوم بشویم و بعد از اطلاع در زمینه او صحبت بکنیم الان بیش از این نمی خواهم عرض کنم اینکه آدم اینجا برای اینست که عرض کنم مقصود من از مخالفت نه از حیث اینست که من مخالف با دولت هستم بلکه از این حیث است که در این دو سه دوره نفهمیده ایم و ندیده ایم یک سندی موجود باشد که سند معامله باشد همین یکی را اگر آقایان بلد هستند بفرمایند تا ما بریم در اطراف دیگر آن فرمان را ببینیم

اما اینکه فرمودند (مغیرها) البته مغیرها طرف اعتماد هستند لیکن مطالب هم فرق دارد کاری را که هیئت دولتها نتوانسته اند بکنند و شما امروز آورده اند یعنی دولت شش ماهه یا ده روزه آورده است لابد متعلق بدولت سابق است زیرا رئیس الوزرا همانست و فقط وزراء تغییر کرده اند.

پنج شش دولت روی کار آمده است و این را مذاکره کرده اند و همینطور مانده است و این معجزه را که شما باین زودی کردید اگر واقعا سند معتبری در دست است عیبی ندارد که آن سند را بنده هم ببینم و آنوقت سایر جهاتش را هم ببینیم که جای صحبت دارد یا ندارد غرض عرض

همین يك كلمه بود و زیادتر مزاحم نمی شوم.

نصرت الدوله - مغیر کمیسیون خارجه بنده اگر مبادرت بجواب آقای مدرس میکنم برای اینست که زمینه مذاکراتشان مطابق تقسیمی که خودشان فرمودند يك جهت مصالح عمومی دارد و يك جهت مالی و بیشتر فرمایشاتشان جنبه مصالح عمومی را دارا بود و از نقطه نظر مقتضیات و سیاست حرف زدند.

مدرس - دراصل معامله عرض کردم نصرت الدوله اینست که بنده از نقطه نظر مصالح عمومی و سیاست مبادرت به جواب میکنم والا از نقطه نظر تعیین و تشخیص مبلغ آن مذاکره اش بیشتر است با همکار محترم خودم مغیر کمیسیون بوده است بلی آن قسمت را هم که اصل معامله را ذکر فرمودند هر معامله که طرف دارد يك ثمن و تذکر دادند که این معامله که طرف نیست.

اینجا بنده موافق با نظریه ایشان نیستم زیرا در اینجا هم از نقطه نظر حرف مادی دوطرف دارد

برای اینکه بحق یا ناحق تأخیر این دریاچه يك دارائی و يك متملكات دد آنجا در این مدت متمادی پیدا کرده و علت دیگر عدم توافق من با ایشان است که آیا طرف ثمن همیشه باید يك چیزی مادی باشد و اما همانطور که فرمودند مصالح و مقتضیات و سیاست مملکت نمیتواند يك طرف معامله باشد و يك ثمن مادی هم در يك موردی داشته باشد؟

چرا بعقیده من این مورد و يك موردی است که همیشه بیشتر است از مواردی که فقط ثمن راجع بیک مسائل منین مادی باشد و برای اینکه مطلب يك قدری تشریح شده باشد اگر چه من می دانم قطع دارم که تمام آقایان (باز هم تمام را عرض نمیکنم و عرض می کنم اغلب آقایان) اطلاعاتشان در این موضوع بقدر کافی است و محتاج توضیح نیست از آنطرف هم میدانم که اگر يك توضیحاتی خواسته میشود برای اینست که یا مغورین یا اعضاء کمیسیون یا اعضاء دولت مجبور بدخول دیک توضیحاتی بکنند.

ولی با علم باین قضیه و با ذکر این که متوجه باشد که اگر ما میتوانستیم بطور قطع و بطور قضاوت حقوقی یعنی با يك دلالی که ما را مقدور میکرد در يك قضیه حقوقی ثابت کنیم که هیچ نوع مبدأ و انتائی برای این معامله نیست

البته نه دولت حاضر و نه کابینه های قبل که دخل در اینکار بودند نه کمیسیون های مجلس حاضر نمیشوند که نه سید و بیست هزار تومان بلکه يك مبلغ کمتری هم بدهند اگر آقایان شنیده که فرمان امامقلی میرزا

که مأخذ این امر بوده است آن فرمان در ادارات دولتی خواسته شده و اصلش دیده نشده است

همینقدر يك مادهائی از آن فراین آورده اند یا اگر مبنای شناختنی و تردید این معامله از طرف دولتها و دولت وقت باین ملاک بوده است این مانع از این معامله يك مبادی دیگری داشته باشد و اگر میتوانستیم این مبادی را بکلی نفی کنیم مسلم بود و محتاج بتوضیح نبود که هیچوقت حاضر چنین معامله نمیدیم

و همچنین آقای مدرس و سایر آقایان باید قبول کنند که اگر از طرف مقابل بطور قطع اثبات کنند مدارك مسلمی را یا از مطلب منجر باین قضیه نمیشد و آن وقت ما حق نمیداشتیم و دولت ما حق نمیداشت که در پایان چندین سال مشاجره و کشمکش مطلب را منجر باین قضیه فعلی بکنند.

مخصوصاً تقاضا میکنم آقایان بخاطر داشته باشد که اگر دولت ما معامله میکند با بوداغانس و استیونس ابداً مبنی باین نیست که دولتها حق آنها را از نقطه نظر مستأجری امامقلی میرزا در دریاچه شناخته است.

هیچ همچو چیزی نیست که دولتهای ما و مجلس و کمیسیون ما همیشه منکر این اصل بوده اند و همیشه خواستار بوده اند که اگر طرف مقابل میتواند ثابت کند اسناد و مدارك قاطعی که ما را محکوم کند بیاورد بعد ما در ضمن عمل اظهار عقیده نمائیم و چنانچه عرض کردم مبادی يك معامله منحصر بفرمان نیست و ممکن است چیزهای دیگری در کار باشد که دولت را مقید و ملزم کند اینست که با تمام این اشکالات و با تصادف يك محظوراتی که بنده لازم نمیدانم آن محظورات و از یاد توضیح بدهیم مطلب طوری شده بود که دریاچه ارومیه و کشتی رانی در آن دریاچه مدتی بود مسئله سیاسی شده بود چرا؟

برای اینکه بوداغانس دعوی تبعیت روس میکرد و استیونس تبعه مسلم انگلیس است و شريك او است و همه آقایان می دانند که وقتی در مملکت ما مستأجری و طرف معامله اتباع خارجه میشوند.

خصوصاً که دولت معظم همجوار ما پشت سر دعای حقوقی و معامله يك مسائل سیاسی از نقطه نظر حمایت آن دولتها از اتباع خودشان بیش میاید پس مادچار همچو محظوری بودیم و دریاچه ارومیه کشتی رانی آن که یکی از نقاط مهمه مملکت ما و این کشتی رانی یکی از مسائل سیاسی ما است

خصوصاً از نقطه نظر نظامی این قضیه دچار همچو محظور و يك همچو کشمکش بود و اگر آقایان بدو سه قضیه مراجعه

می دانند قیام فرمایند (عده ای برخاستند)

رئیس - معلوم می شود کافی نیست

مدرس - بنده يك تقاضا دارم خوب است آقایان مسئله را در مجلس خصوصی مطرح کنند و واقعاً توضیح بدهند

نجات - مجلس خصوصی و عمومی ندارد.

شیر وانی - معرفی هم بکنید کسی اینکار را کرده است

رئیس - آقای رهنما (اجازه)

رهنما - بنده موافقم

رئیس - آقای حائری زاده

حائری زاده - مخالفم

رئیس - بفرمایند

حائری زاده - بنده راجع باین موضوع هیچ اطلاعی نداشتم غیر از اینکه بکروز آقای آقا شایخ جلال را دیدم می گفتند می خواهم بروم دوسه اینکار را ببینم بعد فهمیدم که پیچیده گئی هائی دارد آنوقت از اعضاء کمیسیون پرسیدم دوسه اش چیست گفتند ما ندیدیم از خود آقای مدرس هم که عضو آن کمیسیون هستند پرسیدند گفتند ندیدیم از بعضی دیگر هم پرسیدم گفتند ما دوسه این موضوع را ندیده ایم بنده هم که در دوره چهارم بگوشم نخورده بود در مذاکراتی که آقای مغیر فرمودند تصدیق کردند که اصل فرمان دیده نشده است فقط يك موادهائی دیده شده است و فرمودند مدارك دیگری دیده شده است خوب است همان مدارك را هم آقایان ببینند تا فهمیده رای بدهند دیگر اینکه آقای شیر وانی فرمودند کسانی که باعث این خسارت شده اند باید معا که شوند و من همچو استنباط کردم که یکی از دولتها نوشتجاتی داده و تولید این خسارت را کرده اند و بموجب قانون اساسی ما نوشتجات دولتهای خودمان را در این قبیل مسائل مجلس شورای ملی برسمیت نمی شناسیم و هیچ رسمیت ندارد که ما در اطراف آن مطالعه کنیم و نه از نقطه نظر مخالفت با دولت بلکه از نقطه نظر اینست که ممکن است جنبه سیاسی و بلتیکی داشته باشد خوب است آقایان فهمیده رای بدهند و چه ضرر دارد که يك جلسه خصوصی تشکیل شود و آن مدارك و اسناد قرائت شود بعد بیاید در مجلس و بدون مخالفت رای گرفته یار یا قبول شود و من بیش از این نظر مخالفی در این موضوع ندارم

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده اول يك تعجبی از شاهزاده نصرت الدوله ...

رئیس - (خطاب با آقای مدرس) آقا این پیشنهادی که کردید مخالف رائی است

که داده شده است برای اینکه بمفرمانند در جلسه خصوصی مذاکره شود یعنی از دستور خارج شود

کازرونی - بنده پیشنهاد میکنم تنفس داده شود

آقا سید یعقوب - بنده تعجب میکنم از شاهزاده نصرت الدوله با اینکه کاملاً از دوسه مستحضر بودند اگر موافقت کرده بودند این صحبت خاتمه پیدا میکرد ولی حالا بنده ناچار اجمالاً بعرض برسانم و بدانند که ...

نصرت الدوله - ما وحشت نداریم بفرمائید چه مخالفتی کردم

آقا سید یعقوب - رای بکفایت مذاکرات نداریم بنده میدانم مصالح منافع مملکت تا چه اندازه گرد این مسئله هست اینست که بنده با نهایت جدیت در این قضیه مساعدت میکنم و عقاید و نظریات و اطلاعاتی که دارم بعرض آقایان میرسانم که گمان میکنم که آقای مدرس و حائری زاده هم همیشه نسبت بمصالح عامه مملکت همراه و موافق بوده و حالاً هم شاید بعد از اطلاع از قضیه همراهی کنند مگر اینکه بی مرحمتی داشته باشند که آن مسئله دیگری است ملك قاسم میرزا پسر عباس میرزا برادر محمد شاه در طهران مخالفت میکردند است محمد شاه مشارالیه را با آذربایجان و ارومیه تبعید میکنند و فرمانی به ملك قاسم میرزا میدهند.

بنده اجمالاً عرض میکنم حتی اگر را هم نگاه کنید در روضه الصفاد کر شده است ملك قاسم میرزا پدر امامقلی میرزا است.

لماقلی میرزا همیشه حکومت ارومیه را داشت چنانکه کسانی که از حال ایالات و ولایات مطلع هستند این چیزها را میدانند حالا باز داخل در جزئیات نمیشوم که در زمان شجاع الدوله در همین طهران چقدر طرفدار داشت.

این پیر مرد بدبخت را از ارومیه آوردند در تبریز و احمدخان چه بر سر آن پیر مرد بدبخت ایرانی نژاد آورد و کدام کار گذاری شرم را عرض کنم که چه کرد بوداغانس تبعه مسلم ایران را بچه ترتیب (همه نمایندگان)

کی استوان کار گذار تصحیر نداشت تلگراف روز کردند

آقا سید یعقوب - عرضم این بود که اجمالاً بدانند و این هم معلومست که ممکن نیست يك کسی را در تحت مجازات بیاوریم چون طرفدار زیاد دارد.

بالاخره چه شد و چه شد و شجاع الدوله مرحوم شد و الا الان آنقدر طرفدار بمرمن میربخت که من باید بگذارم فرار کنم

شجاع الدوله این بدبخت پیر مرد نود ساله را آورد و زنجیرش کرد و چه افتضاحی

بر سر او آورد و نمایندگان آذربایجان کاملاً مستحضر هستند که بچه ترتیب بود اقبانس تبعه مسام ایران را منتقل کردند از آن زمان که دولت تزاری که بخدمت الله از بین رفت و حالا يك دولت آزادی آمده است آن دولت تزاری که میخواست تمام جاها را بلع کند و در هر جا میفرمایند عقاب کوه پیکر بود که حمایت شده بود در طهران و آذربایجان و بالاخره این بدبختی را برای ما تهیه کردند و این روز سیاه را آوردند.

زمان قنرت هم آمد ... چنانکه ما همیشه فریاد میزنیم امان داد از زمان قنرت.

زمان قنرت آمد و وزرائی آمدند بی دری.

طبقه بعد از طبقه خادمین بعد از خادمین آمدند و نوشجات دوسه را نگاه کردند حالا جسارت میشود که چه نوشتند و این روز سیاه را بر سر ما در آوردند الان دریاچه ارومیه بعد از اینکه دولت تصرف کند از روی تعقیب شاید سالی مقدار پنجاه شصت هزار تومان منافع مادی دارد غیر از منافع سیاسی و مسلم است ما در مقابل که میخواستیم مملکت را اصلاح کنیم یعنی يك موانع جزئی را از از بین برداریم نباید نگاه کنیم بصد و بیست هزار تومان که نسبت بمصالح آذربایجان وارد و کشتی استقلال آذربایجان میدهم و تمام دولتها همچنانکه آقای نصرت الدوله فرمودند در کابینه آقای مستوفی الممالک در این ماهیت وارد شده است با کابینه اش بعد آقای مشیر الدوله وارد شده اند در این قسمت و بعد کابینه آقای سردار سپه آمده است و يك مشی را هم سیر کرده و این مسئله را اینجا رسانده اند مسلماً شما آقایان نمایندگان با سیاست و مصالح مملکت کاملاً موافقت دارید يك مسئله است که بنده هم فوق العاده تعجب میکنم و آن پیشنهاد آقای شیر وانی است که بایستی در این قضیه با فشاری بکنید و دوسه را در تحت نظریك کمیسیون بگذارید که در آن کمیسیون رسیدگی کاملی در دوسه بشود آنوقت آن وزیر یا آن کسی که در آن دوره آمده است و این دولتها را گرفتار کرده و اینطور مارا در مضیقه انداخته است مجازاتش کند بلکه خدا کند يك وزیر را هم ما به بینیم بالای دار برود که بعد از این مردم بدانند که مجلس ناظر است در کارها و بنده عقیده دارم که آقای مدرس هم جدیت در این امر بفرماید ما امروز دچار هستیم باین واقعه و باین ترتیبی که بیش از این واقع شده و وزرائی که محل اعتماد ما بودند تمام متوجه اصلاح این امر بودند و آقای سردار سپه هم تابعیت سابقین خودشان خواستند این مسئله را خاتمه بدهند و با این مقدمات

گمان میکنم شبهه برای کسی باقی نباشد که نتواند این مسائل را حل کند

وزیر مالیه - حضرت والا شاهزاده نصرت الدوله مطالب را بطور کامل فرمودند که گمان می کنم بنده نتوانم چیزی بر آن اضافه کنم اولاً عرض میکنم که آقایان نمایندگان توجه بفرمایند در این پیشنهادی که ما میکنیم بمجلس شورای ملی و معامله کد دولت میکند بهیچوجه گفتگوی شناختن حتی برای کجا در دریاچه ارومیه نیست و زیاد لازم نیست که آقایان کوش کنند که مبدأ و مفاد آن چیست؟ فرمانی هست یا نیست کاری ندارم ملاحظه بفرمائید يك کشتی ها و اموالی در دریاچه ارومیه است که متعلق بدیگری است مالکیت را که منکر نیستیم يك اشخاصی مالک آنها هستند حالاً می خواهم خودمان مالک آنها بشویم و اما اینکه فرمودند اهمیت سیاسی را توضیح بدهید بنده تصور میکنم آقایانی که يك قدری نظر داشته باشند باوضع آذربایجان و دریاچه ارومیه و همسایگان ما و سیاست مملکت ما این مطلب روشن است و لازم نیست در اینجا ما تشریح کنیم

اگر این مسائل را کسی نداند ببیند در این جاودر پشت تربیون فهمیده نمیشود بلکه باید برود بمدرسه درس بخواند اما راجع بفوائد دریاچه ارومیه این را هم برای استحضار خاطر آقایان عرض میکنم آقایانی که اطلاع دارند میدانند که فوائد کشتی رانی دریاچه ارومیه اگر در تحت يك قاعده منظمی درآمد چقدر است و اگر مشکلاتی نداشته باشد مبلغ گرانی در هر سال عایدی دارد که این مبلغ را که حالا ما میپردازیم در ظرف سه سال چهار سال میتوانیم در بیاوریم

الان هم عوائدی دارد دیگر اینکه آن وقتی که بنده وزیر خارجه بودم اگر هم نبودم در عالم انسانیت لازم بود انصاف بدهم

البته فرمایشات آقای آقا سید یعقوب را هم تصدیق میکنم عملیاتی که اشخاص نا صحیح در این مملکت بعمل آمده است.

تصدیق می کنم شجاع الدوله احمد خان را هم میشناسیم و هیچکس هم از او دفاع نمیکند خصوصاً بنده و لیکن کار گذاری را که فرمودند و خواستند نسبت به او يك ناله بکنند بایستی عرض کنم کار گذار تقصیر نداشته اگر کاری هم کرده است در تحت فشار فوق العاده بوده است که تخلص از آن برای او ممکن نبوده است و اگر مراجعه بدو سه شود کاری را هم کرده است ظاهر است که تحت فشار بوده است.

لهذا لازم بود بنده این دفاع را از طرف کار گذار کرده باشم

(نمایندگان - صبح است)

جمعی از گفتند مذاکرات کافی است -
بعضی گفتند کافی نیست)

مدرس - بنده يك توضیحی دارم
رئیس - چه توضیحی؟

مدرس - توضیح می‌خواهم بدهم که
فرمایشی را که آقای وزیر مالیه فرمودند
بفهمیم چه فرمودند و چون موقعش می‌گذرد
اگر اجازه می‌فرمایید عرض کنم

رئیس - توضیح نظامنامه که نیست
مدرس - از بیانات آقا توضیح می‌خواستم
که بفهمم

رئیس - رأی می‌گیریم بکفایت مذاکرات
آقایانیکه مذاکرات را کافی میدانند قیام
فرمایند

(جمع کثیری قیام نمودند)

رئیس - معلوم میشود کافی است ...
پیشنهادی است از آقای محمدرولی
میرزا ...

(بشرح ذیل قرائت شد)

بنده تبصره ذیل را بماده واحده پیشنهاد
میدارم ...

تبصره - کلیه دعاوی بود اعیانس و
استیونس از روزه مرحوم امامقلی میرزا را
دولت در ضمن معامله فوق‌خاتمه میدهد

وزیر مالیه - يك تصرفی اگر در این
عبارت بشود بنده قبول می‌کنم و آن این
است که دعاوی موجوده بین بود اعیانس و
ورثه امامقلی میرزا را دولت در ضمن این
معامله خاتمه میدهد

رئیس - پیشنهاد آقای مشاراعظم

(بمضمون ذیل خواند شد)

بنده پیشنهاد می‌کنم بعد از دریاچه
ارومیه (و سواحل آن) افزوده شود

رئیس - آقای مشاراعظم بفرمایند
مشاراعظم - این جا دارد که مجلس -
شورایملى بوزارت مالیه اجازه میدهد کشتی
ها و کاروانسرا و مایملک بود اعیانس والی
آخر بنظر بنده سواحل آن هم لازم است
چون کاروانسرا در دریاچه که نمیسازند لابد
در سواحل میسازند و بعلاوه سواحل را هم
که بنویسیم ممکن است اطلاق بسایر مایملک
هم بشود لذا بنده عقیده دارم که سواحل هم
نوشته بشود

مخبر - این پیشنهاد آقای مشاراعظم
توضیح داخلی بود برای اینکه وقتی
نوشته کشتی‌ها و کاروانسرا ها کاروانسرا
نوی دریاچه که نیست البته در سواحل
است پشت سر آن نوشته اند که کلیه مایملک
دیگر بود اعیانس پس بعقیده بنده این توضیح
هیچ لازم نیست

رئیس - رأی می‌گیریم باصلاح آقای
مشاراعظم آقایانی که قابل توجه میدانند
قیام فرمایند

(چند نفر قیام نمودند)

رئیس - قابل توجه نشد رأی گرفته
میشود بماده واحده باتبصره که آقای وزیر

مالیه از طرف دولت قبول کردند آقایانی
که تصویب میکنند ورقه سفید والا کبود
خواهند داد

(اخذواستخراج آراء بعمل آمد و نتیجه
بطریق ذیل حاصل شد)

ورنه سفید علامت قبول ۶۵ ورقه
امتناع ۲۴ کبود ۲

رئیس - عدّه حاضر ۹۳ با کثرت شصت
و پنج رأی تصویب شد چند دقیقه تنفس
داده میشود

(در این موقع جلسه برای تنفس
تعطیل و پس از نیم ساعت مجدداً تشکیل
گردید)

رئیس - آقایان که نمی‌آیند و نزدیک
ظهر هم هست جلسه را ختم میکنم

(جمعی از نمایندگان - صبح است)
جلسه روز سه شنبه و دستور هم انتخاب

هیئت رئیسه است آقای سرکشیک زاده
(اجازه)

سرکشیک زاده - بنده بطوریکه در
جلسه اسبق پیشنهاد کردم معتقدم که جلسه
روز دوشنبه بشود (بعضی از نمایندگان -
مخالفیم ...)

سرکشیک زاده - و بنده مخالفم با اینکه
آقایان روز دوشنبه را روز تنبیل کنند در
ایران روز دوشنبه تنبیل شده و بنده معتقدم
که روز دوشنبه جلسه تشکیل شود

رئیس - آقای دستغیب
(اجازه)

دستغیب - شاید مقصود آقای سرکشیک
زاده این است که چون فردا چهاردهم میزان
است و بایستی تجدید انتخاب بشود انتخاب
نشود جلسه نباید بشود پس اگر چهاردهم
میزان یا نوزدهم میزان بشود طوری نمیشود
آسمان هم زمین نیاید و برای خاطر اینکه
آقایان هم يك تبادل فکری بکنند البته بهتر
آن است که روز سه شنبه جلسه تشکیل
بشود

رئیس - آقای عماد السلطنه
(اجازه)

عماد السلطنه - بنده با آقای دستغیب
موافقم

رئیس - آقای کازرونی
(اجازه)

کازرونی - بنده فقط خواستم با آقای
سرکشیک زاده تذکر بدهم که مقصود
تنبیلی نیست زیرا شاید فردا هم ما در
کمیسیونها حاضر باشیم و مشغول کار باشیم
بلکه مقصود این است که تبادل فکری
بکنیم پس از آنکه بمجلس حاضر شدیم
محتاج بتجدید رأی نباشیم

رئیس - آقای سرکشیک زاده
(اجازه)

سرکشیک زاده - بنده عرض نکردم
که آقایان تنبیلی می‌کنند عرض کردم روز
دوشنبه را در ایران تنبیل کرده اند و خواستم
جسارتی نسبت با آقایان شده باشد

رئیس - پس جلسه روز سه شنبه میشود
دیگر مخالفی ندارد

(جمعی از نمایندگان - خیر)

رئیس - دستور هم انتخاب هیئت رئیسه
است

(مجلس مقارن ظهر ختم شد)
رئیس مجلس شورایملی مؤتمن الملك

منشی م شواب منشی معظم السلطان
جلسه شصت و هشتم

صورت مشروح مجلس

یوم سه شنبه پانزدهم

میزان یک هزار و سیصد و

سه مطابق هشتم ربیع -

الاول یک هزار و سیصد و

چهل و سه

مجلس دو ساعت و نیم قبل از ظهر
بریاست آقای مدرس نایب رئیس

تشکیل گردید
(صورت مجلس یوم یکشنبه ۱۳)

میزان را آقای آقا میرزا شهاب
قرائت نمودند

نایب رئیس - آقای حائری زاده در
صورت مجلس فرمایشی دارید؟

حائری زاده - بلی يك جمله را

بنده دیروز اظهار کردم و لازم میدانستم در
صورت مجلس تصریح شود ولی مسکوت عنه
گذارده اند و آن این بود که عرض کردم
از مفهوم فرمایش آقای مخبر و آقای وزیر
مالیه چنین استنباط میشود که یکی از آقایان
وزرا چیزی نوشته و مجلس شورای ملی
نوشتهجات آقایان وزراء را بدون تصویب
مجلس ترتیب اثر نمی‌دهد

این يك جمله بود که لازم است در
صورت مجلس تصریح شود

يك جمله دیگری هم بود که ماها یعنی
افراد اقلیت در این رأی شرکت نکرده ایم
این را هم لازم میدانم در صورت مجلس
تصریح شود

نایب رئیس - اما آن اظهار اولی که
فرمودید شاید تصریحاً در صورت مجلس
نباشد ولی تلویحاً هست مع ذلك اگر لازم
باشد تصریح می‌شود ولی فرمایشی که
راجع بشرکت نکردن اقلیت فرمودید گمان
نمیکنم چندان ذکرش در صورت مجلس
لازم باشد و چندان سابقه ندارد

آقای آقا سید یعقوب
(اجازه)

آقا سید یعقوب - چون آقای حائری
زاده اظهار کردند بنده هم عرض میکنم آن
روز بنده اظهار کردم و وزیر که این جنایت
را کرده است باید يك کمیسیون از مجلس
معین شود که در آن کمیسیون تحقیقات بعمل
آمده مجازات آن وزیر را که جنایت
کرده است معین شود

نایب رئیس - الجواب الجواب

دیگر کسی در صورت مجلس فرمایشی
ندارد؟